

τούτων – μηδέν· αποκλειστικά τα όντα και περαιτέρω – μηδέν· μονάχα τα όντα κι εκτός τούτων – μηδέν.

Πώς έχει αυτό το Μηδέν; Είναι σύμπτωση που εντελώς αυτονόητα ομιλούμε κατ' αυτόν τον τρόπο; Είναι μόνο ένας τρόπος του λέγειν – και πλην τούτου μηδέν;

106 Τι μας νοιάζει όμως αυτό το Μηδέν; Ακριβώς το Μηδέν είναι που απορρίπτεται από την επιστήμη και εγκαταλείπεται ως μη-δαμινό. Όταν όμως εγκαταλείπουμε κατ' αυτόν τον τρόπο το Μηδέν, μήπως ακριβώς το παραδεχόμαστε; Μα μπορούμε να κάνουμε λόγο για παραδοχή, όταν δεν παραδεχόμαστε τίποτε [όταν παραδεχόμαστε το μηδέν]; Ίσως όμως τούτο το πέρα-δώθε του λόγου να αποτελεί ήδη μια κενή λογομαχία.¹⁴ Η επιστήμη οφείλει αντίθετα να επιβεβαιώσει¹⁵ τώρα εκ νέου τη σοβαρότητα και νηφαλιότητά της, βεβαιώνοντας ότι ενδιαφέρεται αποκλειστικά για τα όντα. Το Μηδέν – τι άλλο μπορεί να είναι για την επιστήμη από εξωτικό και φαντασιοκοπία; Αν η επιστήμη έχει δίκιο, τότε ένα είναι βέβαιο: η επιστήμη δεν θέλει να ξέρει τίποτε [μηδέν] για το Μηδέν. Αυτή είναι τελικά η επιστημονικά αυστηρή σύλληψη του Μηδενός. Γνωρίζουμε το Μηδέν, ενόσω δεν θέλουμε να γνωρίζουμε τίποτε [μηδέν] γι' αυτό.

Η επιστήμη δεν θέλει να γνωρίζει τίποτε [μηδέν] για το Μηδέν. Αλλά εξίσου βέβαιο παραμένει τούτο: όπου προσπαθεί να εκφράσει την ιδιαίτερη ουσία της^a, καλεί το Μηδέν σε βοήθεια. Ό,τι απορρίπτει, αυτό και επικαλείται. Ποια διχασμένη^b ουσία αποκαλύπτεται εδώ;

Διαλογιζόμενοι τη στιγμιαία¹⁷ ύπαρξή μας –ως καθορισμένη από την επιστήμη–, εμπλακήκαμε σε μια διαμάχη. Μέσω¹⁸ αυτής της διαμάχης αναπτύχθηκε ήδη ένα ερώτημα. Απομένει μόνο η ρητή διατύπωσή του: Πώς έχει το Μηδέν;

a. 5η έκδοση, 1949: τη θετική και αποκλειστική στάση προς τα όντα.

b. 3η έκδοση, 1931: οντολογική διαφορά.¹⁶

5η έκδοση, 1949: Μηδέν ως «Είναι».

Η επεξεργασία του ερωτήματος

Η επεξεργασία του ερωτήματος για το Μηδέν οφείλει να μας οδηγήσει σε ένα σημείο, από το οποίο θα καταστεί δυνατή η απάντησή του ή, άλλως, κατανοητό το αδύνατο μιας απάντησης. Το Μηδέν έχει γίνει παραδεκτό. Η επιστήμη το εγκαταλείπει με μια υπεροπτική αδιαφορία, ως αυτό που «δεν υφίσταται».¹⁹

107 Εμείς εντούτοις επιχειρούμε να ερωτήσουμε για το Μηδέν. Τι είναι το Μηδέν; Η πρώτη κιόλας προσέγγιση αυτού του ερωτήματος δείχνει κάτι ασυνήθιστο. Σε αυτό το ερώτημα προϋποθέτουμε το Μηδέν ως κάτι που «είναι» αυτό ή εκείνο – ως ένα ον. Αλλά ακριβώς από κάτι τέτοιο διαφέρει^a κατεξοχήν το Μηδέν. Το ερώτημα για το Μηδέν –τι και πώς είναι το Μηδέν– μεταστρέφει το επερωτώμενο²⁰ στο αντίθετό του. Το ερώτημα στερεί από τον εαυτό του το ίδιο του το αντικείμενο.

Επομένως, και κάθε απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι εκ φύσεως αδύνατη. Διότι αναγκαστικά λαμβάνει τη μορφή: το Μηδέν «είναι» αυτό κι αυτό. Όσον αφορά στο Μηδέν, ερώτημα και απάντηση είναι εγγενώς εξίσου παράλογα.

Δεν χρειάζεται λοιπόν να αναμένουμε την απόρριψη από την επιστήμη. Ο κοινά αποδεκτός θεμελιώδης κανόνας της σκέψης εν γένει, η αρχή της αποφυγής της αντίφασης, η κοινή «Λογική», καταρρίπτει αυτό το ερώτημα. Διότι η σκέψη, που ουσιαδώς είναι πάντοτε σκέψη–τίνος, θα εναντιωνόταν ως σκέψη του Μηδενός στην ίδια την ουσία της.²¹

Αφού λοιπόν είναι αδύνατο να καταστήσουμε αντικείμενο το Μηδέν εν γένει, τελειώσαμε κιόλας με το ερώτημά μας για το Μηδέν – υπό την προϋπόθεση ότι σε αυτό το ερώτημα η «Λογική»^b είναι η ύψιστη αυθεντία, ότι η διάνοια αποτελεί το μέσον και η σκέψη την οδό για να συλλάβουμε αρχέγονα το Μηδέν και να αποφανθούμε για τη δυνατότητα της αποκάλυψής του.

a. 5η έκδοση, 1949: η διάκριση, η διαφορά.

b. 1η έκδοση, 1929: δηλ. η Λογική με τη συνηθισμένη έννοια, ό,τι εκλαμβάνει κανείς ως Λογική.

Επιτρέπεται όμως να θίξουμε την κυριαρχία της «Λογικής»; Δεν είναι η διάνοια πράγματι ο κυρίαρχος σε αυτό το ερώτημα για το Μηδέν; Μόνο με τη βοήθειά της μπορούμε να προσδιορίσουμε εν γένει το Μηδέν και να το θέσουμε ως πρόβλημα – έστω και ως αυτοαναρνούμενο. Διότι το Μηδέν είναι η άρνηση της ολότητας των όντων, το κατεξοχήν Μη-ον. Έτσι βεβαίως υπάγουμε το Μηδέν στον ανώτερο προσδιορισμό του αρνητικού και άρα, φαινομενικά,²² του αρνηθέντος. Η άρνηση, όμως, σύμφωνα με την κρατούσα και ουδέποτε αμφισβητηθείσα διδασκαλία της «Λογικής», είναι μια ειδική πράξη της διάνοιας. Πώς μπορούμε λοιπόν να θέλουμε να αποχωριστούμε τη διάνοια όταν ερωτούμε για το Μηδέν, και κυρίως όταν ερωτούμε για τη δυνατότητα να τεθεί αυτό το ερώτημα; Είναι όμως τόσο βέβαιο αυτό που προϋποθέτουμε εδώ; Συνιστά το Δεν [das Nicht], η αρνητικότητα και επομένως η άρνηση τον ανώτερο προσδιορισμό, στον οποίο υπάγεται το Μηδέν ως ειδική μορφή του αρνηθέντος; Υπάρχει το Μηδέν μόνο επειδή υπάρχει το Δεν, δηλαδή η άρνηση; Ή μήπως συμβαίνει το αντίστροφο; Μήπως υπάρχει η άρνηση και το Δεν μόνο επειδή υπάρχει το Μηδέν; Αυτό δεν έχει κριθεί – δεν έχει καν εγερθεί ακόμη ως ρητό ερώτημα. Υποστηρίζουμε: το Μηδέν είναι πιο αρχέγονο [ursprünglicher^a] από το Δεν και την άρνηση.

Αν αυτή η θέση είναι ορθή, τότε η δυνατότητα της άρνησης ως πράξης της διάνοιας, επομένως και η ίδια η διάνοια, εξαρτώνται κατά κάποιον τρόπο από το Μηδέν. Πώς μπορεί λοιπόν η διάνοια να θέλει να αποφανθεί γι' αυτό;²³ Μήπως τελικά το φαινομενικά παράλογο ερωτήματος και απαντήσεως για το Μηδέν βασίζεται απλώς σε μια τυφλή ισχυρογνωμοσύνη^b της πλανώμενης διάνοιας;

Αν όμως δεν αφήσουμε τους εαυτούς μας να παραπλανηθούν από το τυπικά αδύνατο του ερωτήματος για το Μηδέν και

a. 5η έκδοση, 1949: τάξη προέλευσης [Ursprungsordnung].

b. 5η έκδοση, 1949: η τυφλή ισχυρογνωμοσύνη: η certitudo [βεβαιότητα] του ego cogito [εγώ σκέπτομαι], υποκειμενικότητα.

παρά ταύτα θέσουμε το ερώτημα, οφείλουμε τουλάχιστον να ικανοποιήσουμε αυτό που παραμένει θεμελιώδης προϋπόθεση για τη δυνατότητα διεκπεραίωσης κάθε ερωτήματος. Αν το Μηδέν – αυτό τούτο – οφείλει να τεθεί υπό ερώτηση με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, πρέπει προηγουμένως να μας έχει δοθεί. Πρέπει να είμαστε σε θέση να το συναντήσουμε.

Πού αναζητούμε το Μηδέν; Πώς βρίσκουμε το Μηδέν; Δεν πρέπει, προκειμένου να βρούμε κάτι, να γνωρίζουμε ήδη εν γένει ότι είναι κάπου εδώ; Πράγματι! Καταρχήν και ως επί το πλείστον ο άνθρωπος μπορεί να αναζητεί, μόνο όταν έχει προλάβει [vorweggenommen] την ύπαρξη του ζητουμένου.²⁴ Τώρα όμως ζητούμενο είναι το Μηδέν. Υπάρχει τελικά αναζήτηση χωρίς εκείνη την πρό-ληψη [Vorwegnahme], αναζήτηση στην οποία να αντιστοιχεί μια καθαρή ανακάλυψη;

Όπως κι αν έχουν τα πράγματα, γνωρίζουμε το Μηδέν – έστω και μόνο ως εκείνο για το οποίο καθημερινά φλυαρούμε. Αυτό το κοινό Μηδέν που, ξεθωριασμένο μέσα στην όλη ωχρότητα του αυτονόητου, τόσο απαρατήρητα πηγαινοέρχεται μέσα στη φλυαρία μας, μπορούμε ακόμη και να το τακτοποιήσουμε στα γρήγορα μ' έναν «ορισμό»:

Το Μηδέν είναι η καθολική άρνηση της ολότητας των όντων. Δεν παρέχει τελικά αυτός ο χαρακτηρισμός του Μηδενός μία ένδειξη για την κατεύθυνση, από την οποία και μόνο μπορεί να μας συναντήσει το Μηδέν;

Η ολότητα των όντων πρέπει πρώτα να είναι δεδομένη, ώστε να μπορεί ως τέτοια κατεξοχήν να περιίπτει στην άρνηση, εντός της οποίας ακολούθως θα εμφανιζόταν το ίδιο το Μηδέν.

Ωστόσο, και αν ακόμη παραβλέψουμε την προβληματικότητα της σχέσης άρνησης και Μηδενός, πώς οφείλουμε εμείς – ως πεπερασμένα όντα – να καταστήσουμε προσιτό το σύνολο των όντων στην ολότητά τους, καθ' εαυτό και κυρίως για εμάς; Μπορούμε, εν ανάγκη, να νοήσουμε την ολότητα των όντων ως «ιδέα» και να αρνηθούμε διανοητικά αυτό το πλάσμα της φαντασίας, να το «σκεφθούμε» αρνητικά. Κατ' αυτόν τον τρόπο αποκομίζουμε μεν την τυπική έννοια του πλασματικού Μηδενός, ποτέ

όμως το ίδιο το Μηδέν. Αλλά το Μηδέν δεν είναι τίποτε [das Nichts ist nichts: το Μηδέν είναι μηδέν], κι αν το Μηδέν δηλώνει την πλήρη έλλειψη διαφορών, τότε δεν μπορεί να υφίσταται καμιά διαφορά μεταξύ πλασματικού και «αυθεντικού»²⁵ Μηδενός. Το ίδιο το «αυθεντικό» Μηδέν – δεν είναι πάλι εκείνη η συγκαλυμμένη, αλλά παράλογη έννοια ενός όντος Μηδενός; Ας είναι αυτή η τελευταία φορά που οι ενστάσεις της διάνοιας διέκοψαν την αναζήτησή μας, της οποίας η νομιμότητα μπορεί να καταδειχθεί μόνο μέσω μιας θεμελιώδους εμπειρίας του Μηδενός.

110 Όσο βέβαιο είναι ότι ουδέποτε συλλαμβάνουμε απόλυτα την ολότητα των όντων καθ' εαυτήν, με άλλη τόση βεβαιότητα βρίσκουμε τους εαυτούς μας τοποθετημένους εν μέσω των όντων, τα οποία στην ολότητά τους έχουν με κάποιον τρόπο αποκαλυφθεί. Υπάρχει τελικά μια ουσιαστική διαφορά μεταξύ της σύλληψης της ολότητας των όντων καθ' εαυτήν και της εύρεσης εν μέσω της ολότητας των όντων. Το πρώτο είναι κατά βάση αδύνατο. Το δεύτερο συμβαίνει διαρκώς μέσα στο Dasein μας. Δίδεται βεβαίως η εντύπωση ότι, ειδικά στις καθημερινές ασχολίες μας, πιανόμαστε κάθε φορά μονάχα από αυτό ή εκείνο το ον, ότι χανόμαστε μέσα σε αυτήν ή εκείνη την περιοχή των όντων. Όσο θρυμματισμένη όμως κι αν εμφανίζεται η καθημερινότητα, διατηρεί ακόμη, έστω και σκιωδώς, τα όντα σε μιαν ενότητα της «ολότητας». Αυτή η «ολότητα» μας καταλαμβάνει, ακόμη κι όταν –και ιδιαίτερα όταν– δεν είμαστε ειδικά απασχολημένοι με τα πράγματα και με εμάς τους ίδιους, π.χ. στην αυθεντική ανία. Η αυθεντική ανία βρίσκεται ακόμη μακριά, όταν μας ανιούν²⁶ αυτό το βιβλίο ή εκείνο το θέαμα, τούτη η ασχολία ή εκείνη η ανεμελιά. Ξεσπά, όταν «κάποιος νιώθει ανιαρά» [«es eipem langweilig ist»].²⁷ Η βαθιά ανία, περιφερόμενη σαν σιωπηλή ομίχλη εδώ κι εκεί στις αβύσσους του Dasein, συνωθεί όλα τα πράγματα, όλους τους ανθρώπους, κι εμάς τους ίδιους μαζί τους, σε μια παράξενη αδιαφορία. Αυτή η ανία αποκαλύπτει την ολότητα των όντων.

Μια άλλη δυνατότητα τέτοιας αποκάλυψης κρύβεται στη χαρά για την παρουσία του Dasein –κι όχι απλώς του προσώπου–

ενός αγαπημένου ανθρώπου.²⁸

Μια τέτοια συντονία [Gestimmtheit], μέσα στην οποία κάποιος «είναι» [«ist»] έτσι ή αλλιώς, μας αφήνει να ευρεθούμε [befinden] –ολοκληρωτικά συντονισμένοι [durchstimmt] από αυτήν– εν μέσω της ολότητας των όντων. Η εύρεση της διάθεσης [Die Befindlichkeit der Stimmung] δεν αποκαλύπτει απλώς κάθε φορά με τον τρόπο της την ολότητα των όντων, αλλά αυτή η αποκάλυψη –απέχοντας πολύ από μια απλή σύμπτωση– συνιστά συγχρόνως το θεμελιώδες γίγνεσθαι του Da-sein μας.²⁹

Ό,τι αποκαλούμε «συναισθήματα» δεν είναι ούτε ένα φευγάλο επιφανόμενο της σκεπτόμενης και συνειδητής συμπεριφοράς μας, ούτε μια απλή αιτιακή παρόρμηση προς αυτήν, ούτε μια απλώς υφιστάμενη κατάσταση, με την οποία συμβιβάζομαστε κατά τον έναν ή τον άλλον τρόπο.

111 Καθώς όμως οι διαθέσεις μας οδηγούν με αυτόν τον τρόπο ενώπιον της ολότητας των όντων, μας αποκρύπτουν το Μηδέν που αναζητούμε. Θα πιστεύουμε τώρα ακόμη λιγότερο ότι η άρνηση της ολότητας των όντων, όπως μας αποκαλύπτονται μέσα σε μια διάθεση, μάς θέτει ενώπιον του Μηδενός. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί όσο αρχέγονα απαιτείται μόνο μέσα σε μια διάθεση που αποκαλύπτει το Μηδέν σύμφωνα με το πιο ιδιαίτερο αποκαλυπτικό νόημά της.

Συντελείται στο Dasein του ανθρώπου μια τέτοια συντονία, εντός της οποίας ο άνθρωπος φέρεται ενώπιον του ίδιου του Μηδενός;

Κάτι τέτοιο είναι δυνατό και πραγματικό –αν και αρκετά σπάνιο– μόνο στιγμιαία, μέσα στη θεμελιώδη διάθεση της αγωνίας.³⁰ Με αυτήν την αγωνία δεν εννοούμε την αρκετά συχνή ανησυχία, η οποία κατά βάση ανήκει στη δειλία που τόσο εύκολα μας καταλαμβάνει. Η αγωνία διαφέρει θεμελιωδώς από τον φόβο.³¹ Φοβούμαστε πάντοτε ενώπιον αυτού ή εκείνου του συγκεκριμένου όντος που μας απειλεί από αυτήν ή εκείνη τη συγκεκριμένη κατεύθυνση. Ο φόβος ενώπιον... φοβάται κάθε φορά για κάτι συγκεκριμένο. Επειδή στον φόβο προσιδιάζει αυτό το περιορισμένο Ενώπιον και το Για, ο φοβισμένος και ο δειλός

γίνεται δέσμιος εκείνου [: εκείνης της διάθεσης], εντός του οποίου ευρίσκεται [sich befindet]. Προσπαθώντας να σωθεί ενώπιόν του –ενώπιον αυτού του συγκεκριμένου–, νιώθει ανασφάλεια για τα υπόλοιπα, «τα χάνει» δηλαδή εντελώς.

Η αγωνία δεν επιτρέπει να προκύψει μια τέτοια αναστάτωση. Μάλλον, διαπερνάται από μια ιδιόμορφη γαλήνη. Η αγωνία είναι μεν πάντοτε αγωνία ενώπιον..., όχι όμως ενώπιον αυτού ή εκείνου. Η αγωνία ενώπιον... είναι πάντοτε αγωνία για..., όχι όμως γι' αυτό ή εκείνο. Η απροσδιοριστία εκείνου, ενώπιον του οποίου και για το οποίο αγωνιούμε, δεν συνιστά ωστόσο μιαν απλή έλλειψη προσδιορισμού, αλλά το ουσιωδώς αδύνατο κάθε προσδιορισμού. Έρχεται στο φως μέσω της ακόλουθης γνωστής³² ερμηνείας.

Όπως λέμε, στην αγωνία «νιώθει κάποιος ανοίκεια» [«es ist einem unheimlich»].³³ Ποιο είναι αυτό το «es» [που τον κάνει να νιώθει ανοίκεια]; Ποιος είναι ο «κάποιος»; Αδυνατούμε να πούμε ενώπιον τίνος νιώθει κανείς ανοίκεια. Νιώθει έτσι γενικά. Όλα τα πράγματα, κι εμείς οι ίδιοι μαζί τους, βυθίζονται σε μια αδιαφορία^a. Τούτο όμως δεν έχει την έννοια μιας απλής εξαφάνισης: μέσα στην ίδια την απομάκρυνσή τους, τα πράγματα στρέφονται προς εμάς. Αυτή η απομάκρυνση της ολότητας των όντων, που μας πιέζει μέσα στην αγωνία, μας καταπιέζει. Δεν απομένει κανένα στήριγμα. Μένει μόνο κι απλώνεται πάνω μας –μέσα στη διολίσθηση των όντων– αυτό το «κανένα».³⁴

Η αγωνία αποκαλύπτει το Μηδέν.

«Αιωρούμαστε» στην αγωνία. Πιο καθαρά: η αγωνία μάς αφήνει να αιωρούμαστε, καθώς οδηγεί την ολότητα των όντων σε διολίσθηση. Αυτό σημαίνει ότι κι εμείς οι ίδιοι –αυτοί οι όντες άνθρωποι^b– διολισθαίνουμε από τους εαυτούς μας εν μέσω των όντων. Γι' αυτό κατά βάθος δεν νιώθουμε «εσύ» ή «εγώ» ανοίκεια, αλλά «κάποιος». Απομένει μόνο το καθαρό Da-sein^c, μέσα

a. 5η έκδοση, 1949: τα όντα δεν μας ομιλούν πλέον.

b. 5η έκδοση, 1949: αλλά όχι ο άνθρωπος ως άνθρωπος «του» Da-sein.

c. 5η έκδοση, 1949: το Da-sein «εντός» του ανθρώπου.

στη δόνηση αυτής της αιώρησης, χωρίς να μπορεί να πιαστεί από πουθενά.

Η αγωνία μάς κόβει τη μιλιά. Επειδή η ολότητα των όντων διολισθαίνει και συνωθείται έτσι το Μηδέν, κάθε εκφορά του «είναι» σιωπά μπροστά του. Κι αν μέσα στην ανοικειότητα της αγωνίας ζητούμε συχνά να σπάσουμε την άδεια σιωπή με μια τυχαία φράση, αυτό δεν είναι παρά η απόδειξη της παρουσίας του Μηδενός. Όταν η αγωνία έχει υποχωρήσει, ο ίδιος ο άνθρωπος επιβεβαιώνει άμεσα ότι αυτή αποκαλύπτει το Μηδέν. Με τη φωτεινότητα του βλέμματος που συντηρεί η νωπή ανάμνηση, αναγκάζομαστε να πούμε: εκείνο για το οποίο και ενώπιον του οποίου αγωνιούσαμε ήταν «στην πραγματικότητα» – τίποτε [nichts: μηδέν]. Πράγματι: το ίδιο το Μηδέν –ως τέτοιο– ήταν παρόν εδώ [da^a].

Μέσω της θεμελιώδους διάθεσης της αγωνίας φθάσαμε σε εκείνο το γίγνεσθαι του Dasein, εντός του οποίου αποκαλύπτεται το Μηδέν και μέσα από το οποίο οφείλουμε να ερωτήσουμε γι' αυτό.

Πώς έχει το Μηδέν;

113 Η απάντηση του ερωτήματος

Αν προσέξουμε ώστε το ερώτημα για το Μηδέν να παραμένει πράγματι θεημένο, τότε έχουμε ήδη αποκομίσει την απάντηση που για την επιδίωξή μας είναι κατ' αρχάς η μόνη ουσιώδης. Προς τούτο απαιτείται να παρακολουθήσουμε τη μεταμόρφωση του ανθρώπου^b σε Da-sein,³⁵ την οποία προκαλεί κάθε αγωνία, προκειμένου να συλλάβουμε το Μηδέν που αποκαλύπτεται^c μέ-

a. 5η έκδοση, 1949: σημαίνει: αποκαλυπτόταν· αποκάλυψη και διάθεση.

b. 5η έκδοση, 1949: ως υποκείμενο! Εδώ υπάρχει ήδη μια πρώτη στοχαστική εμπειρία του Da-sein· μόνο γι' αυτό έγινε δυνατό να θεθεί εδώ το ερώτημα «Τι είναι μεταφυσική?».

c. 5η έκδοση, 1949: αποκάλυψη.

σα της όπως ακριβώς αυτό εμφανίζεται. Απαιτείται συγχρόνως να αποκρούσουμε ρητά όσους χαρακτηρισμούς του Μηδενός δεν προκύπτουν από την κλήση αυτού του ίδιου.

Το Μηδέν αποκαλύπτεται μέσα στην αγωνία – αλλά όχι ως ον. Ούτε και μας δίδεται ως αντικείμενο. Η αγωνία δεν συνιστά μια σύλληψη του Μηδενός. Το Μηδέν αποκαλύπτεται εντούτοις μέσω αυτής και εντός της – χωρίς ωστόσο να εμφανίζεται χωριστά, «δίπλα» στην ολότητα των όντων που βρίσκονται μέσα στην ανοικειότητα^a. Υποστηρίξαμε αντίθετα ότι στην αγωνία συναντούμε το Μηδέν ταυτόχρονα με την ολότητα των όντων. Τι σημαίνει αυτό το «ταυτόχρονα με»^{b,37}

Μέσα στην αγωνία, τα όντα στην ολότητά τους ακυρώνονται. Με ποια έννοια συμβαίνει τούτο; Τα όντα δεν εκμηδενίζονται βέβαια από την αγωνία, αφήνοντας έτσι πίσω μόνο το Μηδέν. Πώς θα μπορούσαν εξάλλου [να εκμηδενισθούν], όταν η αγωνία έγκειται [sich befindet] ακριβώς στην ολοκληρωτική αδυναμία έναντι της ολότητας των όντων; Πολλώ μάλλον, το ίδιο το Μηδέν εμφανίζεται μαζί με τα όντα και στα όντα, ως διολισθαίνοντα στην ολότητά τους.

Στην αγωνία δεν συντελείται μια εκμηδένιση όλων των όντων καθ' εαυτά, ούτε πάλι αποκομίζουμε το Μηδέν μόνο αφού προηγουμένως επιτελέσουμε μια άρνηση της ολότητας των όντων. Πέραν τού ότι η ρητή εκφορά μιας αρνητικής απόφασης είναι ξένη προς την αγωνία ως τέτοια, με μια τέτοια άρνηση, που ακολούθως θα παρήγε το Μηδέν, θα φθάναμε κάθε φορά πολύ 114 αργά. Το Μηδέν το συναντούμε πολύ ενωρίτερα. Λέγαμε πως το συναντούμε «ταυτόχρονα με» τη διολισθαίνουσα ολότητα των όντων.

Η αγωνία εμπεριέχει μια υποχώρηση ενώπιον..., η οποία βεβαίως δεν είναι πλέον φυγή, αλλά μια μαγεμένη ησυχία. Αυτή η υποχώρηση ενώπιον... έχει την αφετηρία της στο Μηδέν. Το Μηδέν δεν προσελκύει, αλλά είναι ουσιωδώς αποπεμπτικό. Η απο-

a. 5η έκδοση, 1949: ανοικειότητα και ακρυπτότητα.³⁶

b. 5η έκδοση, 1949: η διάκριση.

πομπή από τον εαυτό του όμως ως τέτοια είναι παραπομπή στη βυθιζόμενη ολότητα των όντων, τα οποία διολισθαίνουν. Στην αγωνία, το Μηδέν πιέζει το Dasein ως μια τέτοια καθολική αποπεμπτική παραπομπή^a στη διολισθαίνουσα ολότητα των όντων, και αυτή είναι η ουσία του Μηδενός: η μηδένωση. Δεν είναι κάποια εκμηδένιση των όντων, ούτε εκπηγάει από μιαν άρνηση. Η μηδένωση δεν επιτρέπεται να αποτιμηθεί ως εκμηδένιση ή άρνηση. Το ίδιο το Μηδέν μηδενεί^{b,38}

Η μηδένωση δεν είναι ένα τυχαίο συμβάν, αλλά, ως αποπεμπτική παραπομπή στη διολισθαίνουσα ολότητα των όντων, αποκαλύπτει όλη την έως τώρα κρυμμένη παραδοξότητα των όντων, ως του κατεξοχήν Άλλου – έναντι του Μηδενός.

Στη φωτεινή νύχτα του Μηδενός της αγωνίας εγείρεται για πρώτη φορά η αρχέγονη ανοικτότητα των όντων ως τέτοιων: ότι είναι όντα – κι όχι Μηδέν. Αυτό το «κι όχι Μηδέν» που προσθήσαμε στη φράση μας δεν είναι όμως μια υστερογενής διασάφηση, αλλά η πρωταρχική παροχή της δυνατότητας^c της προδηλότητας των όντων εν γένει.³⁹ Η ουσία του Μηδενός που μηδενεί αρχέγονα συνίσταται σε τούτο: πρώτο αυτό φέρνει το Da-sein ενώπιον^d των όντων ως τέτοιων.

Μόνο στη βάση της αρχέγονης προδηλότητας του Μηδενός μπορεί το Dasein του ανθρώπου να προσεγγίζει τα όντα και να 115 ασχολείται μαζί τους. Όσο όμως το Dasein, σύμφωνα με την ουσία του, σχετίζεται με όντα –είτε με άλλα είτε με τον εαυτό του–, εκκινεί ως τέτοιο Dasein κάθε φορά ήδη από το πρόδηλο Μηδέν.

Da-sein σημαίνει^e: κατακράτηση μέσα στο Μηδέν.

a. 5η έκδοση, 1949: απο-πέμπειν: τα όντα δι' εαυτά: παρα-πέμπειν: στο *Είναι* των όντων.

b. 5η έκδοση, 1949: ως μηδένωση ουσιούται, διαρκεί, χορηγεί το Μηδέν.

c. 5η έκδοση, 1949: δηλ. Είναι.

d. 5η έκδοση, 1949: ειδικά ενώπιον του Είναι των όντων, ενώπιον της διάκρισης.

e. 1η έκδοση, 1929: 1) μεταξύ άλλων, όχι μόνο, 2) από εδώ να μην εξαχθεί το συμπέρασμα: όλα λοιπόν είναι Μηδέν, αλλ' αντίθετα: ανάληψη και πρόσληψη των όντων, Είναι και περατότητα.⁴⁰